

# Slaaptrek

*Hein Verkade*

Vogeltrek behoort tot de meest bekende natuurverschijnselen. Ieder najaar trekken miljoenen vogels uit noordelijke streken richting het warme zuiden. In Noordwijk is deze gestuwde trek langs de kust goed te volgen. Met name in oktober vliegen grote groepen vinken, spreeuwen en lijsterachtigen bij zuidenwind laag over de duinen richting Frankrijk. De terugtrek in het voorjaar vindt veelal buiten ons gezichtsbereik plaats. Gek genoeg gebeurt dit over zee meestal andersom. Vooral bij noordoostenwind vliegen in het voorjaar duizenden eenden en steltlopers laag over zee naar hun broedgebieden in Scandinavië en Rusland. De najaarstrek boven zee is veel minder spectaculair. Alleen tijdens westerstormen worden echte zeevogels in kleine aantallen richting de kust geblazen.

Naast de voor- en najaarstrek zijn nog andere vormen van vogeltrek te onderscheiden. Allereerst de vorsttrek. Veel ganzen, eenden en steltlopers overwinteren in het waterrijke Nederland. Wanneer de vorst invalt, bevroren water en bodem waardoor het voedsel onbereikbaar wordt. Op dat moment besluiten al die wintergasten verder naar het zuiden te trekken. De ligging van de vorstgrens bepaalt hoever zij doorvliegen. Zodra het gaat dooien, komen de meeste vogels snel weer terug. Wanneer een kou-inval met sneeuw gepaard gaat kan vorsttrek heel massaal worden. Met name tijdens het begin van de strenge winter 1978/1979 was dit buitengewoon spectaculair.

Een andere bekende vorm van trek is getijdentrek. We genieten daar steeds weer van tijdens onze jaarlijkse waddenexcursies. Wanneer het vloed wordt vliegen honderdduizenden vogels in grote groepen naar hoogwatervluchtplaatsen. Zij keren bij vallend water weer terug naar de droogvallende wadplaten. Ook hier gaat het vooral om steltlopers en eenden. Bij ons in de buurt kan de opletende vogelspieder ook iets van getijdentrek opmerken. Tijdens laagwater foerageren veel meeuwen en ook Scholeksters op het strand. Zeker op drukke dagen verdwijnen de meeste vogels wanneer het hoogwater wordt. Zij overtijnen onder andere in de Binnenwatering van Katwijk. Tijdens laagwater is het daar aanzienlijk rustiger met vogels.

Zoals de titel reeds aankondigt bestaat er nog een vorm van vogeltrek, namelijk slaaptrek. Sommige vogelsoorten overnachten in grote groepen. Veiligheid en het doorgeven van goede foerageerplekken zijn redenen voor dit sociale gedrag. Zo slapen ganzen bij voorkeur gezamenlijk

op het water, onbereikbaar voor grondpredatoren. 's Morgens vliegen zij groepsgewijs terug naar de weilanden om te grazen. Ook Spreeuwen maken in grote groepen gebruik van overnachtingsplaatsen. Ronduit legendarisch was de slaapplek op landgoed Offem in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Honderdduizenden vogels verzamelden zich iedere avond op dit landgoed om er de nacht door te brengen. Dit gebeurde zo massaal dat de rododendrons het begaven onder het gewicht en de uitwerpselen van de vele spreeuwen. De toenmalige eigenaar zette een gaskanon in om de vogels te verjagen. De slaapplek verdween tenslotte en verplaatste zich naar de bosjes rond Postbrug bij de Sikkens. Slaapplekken zijn sowieso niet altijd gebonden aan dezelfde plek. Eind 2005 sliepen vele honderden spreeuwen in de lindebomen langs het Lindenplein in Noordwijk-Binnen. Toen half december de laatste bladeren van de bomen vielen verdwenen de spreeuwen met onbekende bestemming. Zij voelden zich kennelijk niet meer veilig in de kale bomen.



foto: Dick Passchier

Kauwtjes verzamelen zich graag in grote groepen om te overnachten. Dit werd in september 2006 duidelijk toen wij iedere avond dankzij het mooie weer buiten aten. Het viel op dat in de loop van de avond een stroom kauwtjes op gang kwam die

strak naar het zuidwesten vloog. Na zonsondergang droogde deze stroom weer even snel op als hij gekomen was.

De volgende avond was het wederom raak en werd besloten de trekkende Kauwtjes te tellen. De avond daarop gebeurde dit weer. Onder aan de streep bleek het om meer dan 1000 vogels per avond te gaan. Leuk was te zien dat het dak van de St. Jeroenskerk als tussenstation werd gebruikt. Sommige groepjes stopten kort op het dak om even later luid kakelend hun reis voort te zetten. Half september gaat de zon om 20.00 uur onder. Het hoogtepunt van de trek viel zo'n half uur tot drie kwartier daarvoor. Op 12 september was het onbewolkt, de dag erna hing er hoge bewolking boven zee, waar de zon achter verdween. Prompt lag toen de piek van de trek ongeveer een kwartier vroeger.

	19.00- 19.15	19.15- 19.30	19.30- 19.45	19.45- 20.00	20.00- 20.15	totaal
12/9/2006	92	178	652	112	21	1055
13/9/2006	179	422	467	264	0	1332

*Aantallen Kauwtjes trekkend over Noordwijk-Binnen op weg naar hun slaappleats op 12 en 13 september 2006.*

Benieuwd naar welke slaapplek de kauwtjes hadden gekozen werden de vogels op 14 september per fiets gevolgd. Dus op naar het zuidwesten en zien waar je uitkomt. De Berghstichting leek een goede plek voor een slaapplek. Daar aangekomen was er geen vogel te bekennen. De Estec ten

zuiden hiervan bleek weer als tussenstation te fungeren, want er zaten ook hier kleine groepjes druk kakelend bijeen. Ditzelfde gold voor het dak van supermarkt Lidl in de wijk Rijnsoever in Katwijk. Van een slaapplek kon gezien de kleine aantallen wederom geen sprake zijn. Dit betekende verder doorfietsen richting Katwijk aan Zee. Van een afstand was te zien dat de hoge zendmast in de wijk Hoornes een grote aantrekkingskracht had op kauwtjes. Daar aangekomen bleek dat er ook in de bomen en op de daken eromheen honderden zaten. Het waren drukke nerveuze groepen die om het minste of geringste het luchtruim kozen om daarna even snel weer terug te keren.

De groep werd steeds aangevuld met nieuwe vogels die vanuit alle richtingen kwamen aanvliegen. Het schemerde inmiddels flink toen het grootste deel van de groep over het Uitwateringskanaal heen vloog en neerstreek in de bomen en op de daken van de Digros en de Rabobank. Het aantal vogels was moeilijk te schatten, maar het moeten er zeker enige duizenden zijn geweest. Het centrum van Katwijk aan Zee was de uiteindelijke bestemming van al die trekkende kauwtjes die over Noordwijk vlogen. Tijdens de kauwtjestelling viel het op dat er ook groepjes Halsbandparkieten zuidwaarts trokken. Het is bekend dat zij via verschillende voorverzamelplaatsen uiteindelijk in een parkje in Voorburg gaan slapen. Hier worden soms meer dan 2000 vogels geteld, ongetwijfeld een schitterend schouwspel.



foto: Dick Passchier